

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Георги Иванов Митов

за дисертационния труд на Димитър Каменов Младенов, задочен докторант в секция „Наказателноправни науки“ в Института за държавата и правото при Българската академия на науките

на тема „Участие на съдебни заседатели в наказателното производство“

за присъждане на научната и образователна степен „Доктор“

в област на висшето образование: 3. Социални, стопански и правни науки

професионално направление: 3.6. Право

научна специалност: Наказателнопроцесуално право

Уважаеми членове на научното жури,

Със заповед № РД-09-118/13.12.2018 г. на Директора на Института за държавата и правото при БАН съм назначен за член на научното жури. На първото му заседание ми е възложено да изготвя рецензия за дисертационния труд.

Димитър Каменов Младенов е завършил през 1999 г. право в Юридическия факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“. От 01.01.2015 г. със заповед РД № 09-4/22.01.2015 г. е зачислен за задочен докторант по наказателен процес в Института за държавата и правото при БАН. От 2001 г. досега работи в Прокуратурата на РБ като прокурор, като

понастоящем е прокурор в Софийска градска прокуратура с ранг „прокурор във ВКП и ВАП“. Специализирал е организация на правосъдието (Кралство Нидерландия – 2006 г./2008 г.), борба с трафика на хора (Полша – 2013 г.), европейско данъчно право (Германия – 2013 г.), борба с фалшифициране на еврото (Черна гора – 2014 г. и Италия – 2016 г.), международна правна помощ (Унгария – 2015 г.) и кибер-разследване (Испания – 2018 г.).

От приложените материали може да се направи извод, че са спазени всички изисквания относно хода на процедурата и оформянето на дисертационния труд. Авторефератът е написан съгласно изискванията и коректно представя работата на дисертанта. Има три публикации по темата на дисертацията и една – под печат.

Дисертационният труд е в обем от 363 страници и включва съдържание, увод, четири глави, заключение и библиография. Към него е приложен списък с данни за съдебните заседатели в Република България. Направени са 637 бележки под линия. Библиографската справка съдържа 135 публикации на кирилица и 59 публикации на латиница.

В увода авторът очертава основните форми на участие на представители на обществеността в наказателното правораздаване и тяхното приложение в съвременния свят. Посочени са причините за избор на темата и нейната актуалност. Очертани са обекта, предмета и методите на изследване и научните задачи, които се поставят с изследването.

Първата глава е посветена на историческото развитие на института на съдебните заседатели. Дисертантът проследява появата на участието на народни представители в правораздаването в древен Египет, Рим и Атина. Познавателен характер има описанието на възникването и развитието на журито в Англия в Средновековието и пренасянето му в колониалните владения на метрополията. Разгледано е появата и развитието на съда с

щофени в Германия, рецепцията на английското жури във Франция след Великата френска революция от 1789 г. и разпространението му в други европейски държави. Специално внимание е обърнато на съдебните заседатели в Русия и особено след реформите от 1864 г., което по-късно е реципирано като първообраз в българската правораздавателна система.

Независимо че липсва обособеност като самостоятелен раздел в изложението в този исторически преглед специално внимание е отделено на съдебните заседатели в България.

Тази част (глава първа) е с познавателно значение и независимо от значителния си обем (около 65 страници) е добра основа за по-нататъшните изводи на автора относно съдебните заседатели в съвременните законодателства.

В глава втора са разгледани всестранно и много подробно въпросите на журито в англосаксонската правна система и главно в Съединените американски щати. Интерес представлява изложението за призоваване на кандидатите за съдебни заседатели, за подбора на съдебните заседатели, организационните правила за работата на журито, правомощията на журито и указанията на съдията към журито, както и възможността за анулиране на наказателния закон от журито. Това може да се разгледа като самостоятелен принос в дисертацията поради липса на подобно изследване в правната ни литература.

Подробното описание на отделните етапи в първоинстанционния наказателен процес в англосаксонската система има познавателен характер, но в много аспекти се отклонява от поставените от автора задачи за изясняване на статута и ролята на съдебните заседание в наказателното правораздаване. Ненужно и отклоняващо се от темата на изследването е

описанието на дейността и особеностите на голямото (обвинителното) жури (с. 89 – 97).

Виден е по-големия научен интерес на автора към съда с жури, което проличава и от виждането му в структурата на труда за обособяване на тези въпроси в самостоятелна глава със значителен обем (около 75 страници). По този начин, обаче, в изследването остава неизяснена материята на съда с шофени и предимствата и недостатъците в двете системи за участие на съдебните заседатели. Анализът на участието на съдебните заседатели в състава на съда в България (глава трета) и обсъждането на аргументите „за“ и „против“ този институт в двете му форми (в заключението) не компенсират този пропуск.

Изследването в глава трета е насочено към изясняване на правната уредба на института на съдебните заседатели в България. Тази част може да бъде определена като най-съществена в труда и съдържаща най-много приноси моменти. Авторът прави задълбочен анализ на участието на съдебните заседатели в наказателното производство като конституционен принцип и като основен принцип на наказателния процес.

Подробно е анализирана нормативната уредба по избора на съдебните заседатели (условия, процедура, оспорване на избора и предсрочното освобождаване). Тази част има голямо практическо значение с оглед на решаването на спорните въпроси, които възникват в практиката. Това може да бъде отчетено като самостоятелен приносен момент на дисертацията.

Интересен ракурс в изследването е приспособяването на международните стандарти за справедлив съд към съдебните заседатели и формулирането на четири международни стандарти – за независимост, безпристрастност, компетентност и включване в състава на съда в съответствие със закона.

Спорна е авторовата теза за признаване на съдебните заседатели на статут на съдебни служители, тъй като тя променя ролята им като представители на обществеността в наказателното правораздаване. „Предимствата“ на този статут, които дисертантът извежда с оглед на независимостта им, „издигането“ на авторитета им, по-голяма и надежна защита могат са бъдат постигнати и обезпечени по-друг начин – чрез изрично по-подробно регламентиране на техни права и гаранциите за упражняване на дейността им.

Подкрепа заслужава предложението *de lege ferenda* за оценка на работата на съдебните заседатели през мандата им, за изричното регламентиране на функционален имунитет във връзка с дейността им, за задължително попълване на публичен въпросен лист от заседателите в тайното съвещание като гаранция за тяхната независимост и самостоятелност при формирането на своето решение.

Полезно и с практическа насоченост е детайлното разработване на правата на съдебните заседатели при разглеждането и решаването на наказателни дела – резервния съдебен заседател, взаимоотношенията им с другите членове на състава на съда, съвещанието при постановяването на присъдата, особеното мнение и други.

Трудно може да бъде споделена авторовата теза за участие на съдебни заседатели в състава на съда, когато се одобрява сключеното от прокурора и защитника на подсъдимия споразумение (с. 177) поради противоречие на идеята със същността на тази диференцирана процедура. Противоречи на същността на съдебния контрол върху актовете на прокурора идеята за включване на съдебни заседатели при проверка на постановлението за прекратяване на наказателното производство (с. 178 – 180). Подобно е положението с включване в състава на съда на съдебни заседатели в процедурите по налагане на мерки за процесуална принуда на досъдебното

производство, свързани със задържане под стража, налагане на обезпечителни мерки, отстраняване от длъжност и забрана да напуска пределите на страната. Подобно разширяване ще създаде практически трудности с формиране на законни състави с оглед на малкия брой съдебни заседатели и ще доведе до забавяне на наказателното производство.

Не съответства на заложената в закона идея (за привнасяне на житейски опит и народната мъдрост) и предложението за специализация на съдебните заседатели по определена категория наказателни дела.

Четвърта глава е сборна и обхваща различни проблеми, свързани с психологически, организационни и социални аспекти на работата на съдебните заседатели в България. Част от тях излизат извън наказателнопроцесуалния аспект на разглежданите въпроси като сдружаване, етичните принципи и правила за поведение на съдебните заседатели, демографския профил на съдебните заседатели и института на съдебния заседател през призмата на българската народопсихология. За другата част – като случаен подбор и организационни правила за работа на съдебните заседатели, същите могат да бъдат част от въпросите, свързани с независимостта и правата на съдебните заседатели, разгледани в трета глава на дисертационния труд.

Полезно и с практическа значимост е разработването от дисертанта на примерна програма за обучението на съдебните заседатели.

В заключението авторът подхожда нестандартно като анализира необходимостта от института на съдебните заседатели и разглежда мненията „за“ и „против“ за съда с жури и шофенски съд. Удачно е това да бъде неразделна част от основното изложение.

Формулирани са 15 предложения *de lege ferenda* за усъвършенстване на законодателството, свързано с тази проблематика. Някои от тях могат да

бъдат подкрепени, а други са спорни с оглед на основните принципи на наказателния процес и организацията на съдебната дейност (примери в това отношение бяха посочени по-напред в рецензията).

Редом с посочените по-горе при анализа на отделните части на труда приносни моменти може да се посочи още, че изследването се явява първото цялостно изследване на института на съдебните заседатели, в което авторът поставя важни въпроси от теоретично и практическо значение. Част от направените предложения за промени ще доведат до усъвършенстване и по-добро правораздаване по наказателните дела. Поради това предложенията *de lege ferenda* могат да се разглеждат като самостоятелни приносни моменти на дисертацията.

Като критична бележка може да се посочи, че някои части от дисертацията (например за социалното осигуряване, данъчното облагане и други) могат да се приемат повече като наръчник на съдебния заседател, отколкото част от задълбочено научно изследване.

Методологичният инструментариум в изследването е богат и включва използване на различни методи – общонаучни, специални научноправни и методи на социологическо изследване, които позволяват на дисертанта при анализа на института да се навлезе в дълбочина в разглежданата проблематика. Този подход помага съществено на автора по-прецизно да обоснове своите изводи и предложения.

Дисертационният труд показва по убедителен начин задълбочено познаване от Димитър Младенов на българската и чужда процесуална теорията, както и съдебната практика на Конституционния съд и Върховния касационен съд на Република България.

Работата е четивна, структурирана и това я прави лесна за ползване. Поддържаните становища са обосновани и изразяват авторовата позиция. Коректно са цитирани библиографските източници.

Заклучение

Въз основа на изложеното считам, че представеният дисертационен труд отговаря на всички изисквания, посочени в Закона за развитие на академичния състав в Република България, поради което давам положително заключение и убедено предлагам на почитаемото научно жури да вземе решение за присъждането на Димитър Каменов Младенов на образователната и научна степен „доктор”.

София
18.01.2019 г.

Изготвил становището:
проф. д-р Георги Митов